

školní Zahrada

DCERA ZPÍVAJÍCÍ LÍPY
JSEM TADY A JE TO ÚŽASNÉ
ZAHRAHA SV. JAKUBA
VRBA NEJEN PRO VODNÍKA
ČASOVÁ OS

ČASOPIS
PRO ZAHRADNÍ PEDAGOGIKU
ČÍSLO 2 / 2024

Časopis je možno odebírat elektronicky prostřednictvím: www.skolni-zahrada.cz

Zahrada jako průnik vývoje přírodního i společenského

Zbohatnuvší si v Japonsku „až do dvacátého století nepořizoval, na rozdíl od Evropanů, automobily a obrovské domy s množstvím sluhů, ale zvětšoval a zlepšoval svou zahradu, nebo získával novou“ – dočtete se na Wikipedii v heslu o japonských zahradách. I v našich končinách určitě zahrady, parky a kulturní krajiny představují vyhledávanou hodnotu. Víte třeba, že Květná zahrada v Kroměříži, součást světového kulturního dědictví, podle unesco-czech.cz „představuje vrcholné dílo evropského zahradního umění 17. století a přelomovou fází vývoje mezi renesančními zahradami italskými a zahradami francouzskými barokně klasicistního typu, jako je Versailles“? Že obdobně chráněný Lednicko-valtický areál „je se svými historickými objekty, zahradní architekturou, rybníky a sítí cyklistických tras považován za nejrozsáhlejší člověkem uměle vytvořené území Evropy“?

Pokud se vrátíme do současnosti, zřejmě se shodneme, že dům v zahradě, městské bydlení s výhledem do parku nebo škola s vlastní zahradou jsou atraktivnější než jejich protějšky bez obyvatelné přírody okolo. To se jistě do budoucna nezmění, ba možná zvýrazní. Zahrady, parky a další upravené

krajiny jsou trvalá hodnota. Jen se zvolna mění podoba a využívání zahrad, jak jde čas a vyvíjí se společnost. Kolem srozumitelného příkladu jezdívám: vydařená parková úprava u jednoho moderního kancelářského komplexu z něj činí něco přitažlivějšího než jen pár „krabic“ z betonu, železa a skla. Stromy, květiny, trávníky, vodní plochy, kde se zabydleli ptáci, pěšiny, sezení, to všechno láká lidi a taky ovlivňuje své okolí. Po patnácti letech přišla jistá změna. Část dokonale strážných a sytě zelených, tedy nutně zavlažovaných kopečků nahradily divočejí působící traviny a květiny, které závlahu asi potřebovat nebudou... Víme, že mnohé školní zahrady mohou jít příkladem v citlivosti

k potřebám společnosti. Na některých se dokonce historie hmatatelně setkává se současníky, jak si přečtete, když otočíte list – tak to dělají v ZŠ a MŠ Telecí nebo v Církevní mateřské škole v Kutné Hoře. A můžete si zkusit na zahradě založit hlavatý strom. Možná vás překvapí, že to má své historické a ekologické opodstatnění. Samozřejmě se na zahradě dá zajímavě učit o dějinách. Nabízíme pár tipů.

Hanka Kolářová

„Dobře se bude vést společnosti, ve které muži sázejí stromy,
o nichž vědí, že v jejich stínu už nebudou odpočívat.“

[Řecké přísloví]

LIDÉ ZE ZAHRAD

Petra ze zahrady na Korunce

Vyrůstala jsem v sedmém patře paneláku. Naštěstí jsme skoro každý víkend trávili v přírodě na túrách – moji rodiče vedli turistický oddíl mládeže. Asi tam se zrodila moje potřeba přírody a pobytu v ní. Když jsem ale pak v 16 letech byla „přesazena“ na vesnici do velkého domu s ještě větší zahradou, rozhodně jsem se zahradničení nevěnovala z vlastní chuti, ale pouze z donucení. Puberta je v tomhle asi u většiny stejná.

Až poté, co jsem se vdala a měla prvního syna, se někde vynořila potřeba vypěstovat pro něj vlastní mrkvičku. Jenže klasické postupy a péče o zahradu, které mě učila mamka a babička, se mi zdály příliš časově náročné. Začala jsem hledat informace a na jednu se mi to pěkně spojilo: permakultura, o které jsem se doslechla na vysoké škole při studiu Ochrany životního prostředí v Olomouci, a ekosystémový přístup k zahradě v knize *Ekozahrady* od Jaroslava Svobody. Začalo mi to dávat smysl, a tak jsem metodu pokus-omyl začala.

No a nyní už je to 18 let, co se takto věnuji celé naší zahradě. Zahrada na Korunce je ukázkovou přírodní zahradou a zvu vás na návštěvu během Víkenů otevřených zahrad.

Ještě na mateřské jsem absolvovala Úplný kurz permakulturního designu v Brně na Rozmarínku u Čestmíra Holuši, několik dalších kurzů o přírodním zahradničení a začala se věnovat zahradám pro děti. Duševní zdraví jsem si v té době udržovala psaním pohádek a aktivit pro děti na zahradě. Díky Daně Křivánkové z Lipky, která mi dodala odvalu a povzbudila mě, jsem nakonec v roce 2018 vydala vlastní knihu *Pojďme spolu na zahradu aneb Rok s dětmi v přírodní zahradě*.

Po mateřském „volnu“ jsem nastoupila jako lektorka do Ekocentra Paleta v Oucmanicích a tam jsem se pět let věnovala aktivitám s dětmi i s dospělými nejen na zahradě. Dostala jsem se také k projektu Children in Permaculture, který v Čechách měla na starosti CGEV Cassiopeia z Českých Budějovic, nejprve jako účastník a brzy poté jako spolektorka seminářů pro pedagogy i nepedagogy. Pozoruj a jednej – Jak na permakulturu s dětmi. Tyto semináře budou probíhat ještě do konce roku 2025 (info na stránkách CGEV Cassiopeia).

Další osud mě zavalil do MAS Sdružení SPLAV na Rychnovsku, kde jsem dostala příležitost věnovat se

zahradní terapii pro hendikepované a za tím účelem vybudovat přírodní Zahradu Dobromysl v Záměli. Programy zahradní terapie nyní realizujeme i v rámci Workcampů pro mládež se zdravotním postižením na Berounsku.

Průběžně se také věnuji certifikačním přírodních zahrad pro spolek Přírodní zahrady, pořádám kurz přírodního zahradničení pro naši komunitu v Záměli, občas přednáším na toto téma v knihovnách po východních Čechách. Vloni jsem měla to štěstí účastnit se projektu Královéhradeckého kraje na vybudování komunitní zahrady v Opočně u klášterní zahrady. Byla to zajímavá a příjemná zkušenost a podařilo se vytvořit komunitu nadšených zahrádkářů, kteří v komunitní zahradě pokračují i po skončení projektu.

Díky konzultacím v zahradách školních i soukromých, certifikačním návštěvám, programům pro děti, dospělé i hendikepované, seminářům, které ráda organizuji i se jich účastním, se propojilo vše, co mě zajímá a baví: mám to štěstí, že má práce je mým koněm. Bez zahrady a možnosti strčit ruce do hlíny už teď nevydržím déle než dva dny a je to má regulérní závislost. ●

Petra Formánková

CO A JAK

Dcera Zpívající lípy

Jak přímo na školní zahradě hmatatelně propojit historii se současností a budoucností – příběhy, lidi a přírodu...

Stromová stezka, téměř 20 km dlouhá naučná stezka, vede malebnou krajinou Českomoravské vrchoviny v okolí obce Telecí k jedenácti památným stromům a místům, např. Drašarově, Luňáckové lípě či Pajkově dubu. Posledním zastavením je dcera Zpívající lípy na školní zahradě ZŠ a MŠ Telecí – semenáček památné lípy zde vysadili v roce 2003.

Zpívající lípa je 750 let starý památný strom, jeden z nejmohutnějších u nás. Pověst vypravuje, že na konci 17. století se v její dutině ukryl místní hospodář, který zde přepisoval zakázané knihy a písně a přitom si je prozpěvoval. Znělo to, jako kdyby zpíval přímo sám strom. Pod lípou sedával spisovatel Alois Jirásek nebo Tereza Nováková a její příběh měl v plánu zhučebnit i nedaleký rodák Bohuslav Martinů. Ve skřípku pod lípou pomohli školáci vytvořit malé muzeum s názvem Příběh lípy. Více o historii stromu na: <https://zpivajici-lipa.webnode.cz>.

Stromová stezka Zpívající lípy vznikla díky účasti památné Zpívající lípy v anketě Strom roku 2021, ve které získala první místo díky nominaci a podpoře ZŠ a MŠ Telecí. V roce 2022 byl vytvořen informační leták s mapou trasy, která začíná u Lukášovy Zpívající lípy a přibližuje historii, zajímavosti i příběhy nejen tohoto památného stromu, ale i stromů v okolních vesnicích Pustá Rybná, Březiny, Krásné a Spělkov.

Stromová stezka má přispět k rozpoznání důležitosti stromů, jejich ochrany a péče. Návštěvníkům má přiblížit nejen krásu, sílu, energii a kouzlo zdejších starých stromů a krajiny, ale i historické souvislosti a propojenost lidských životů s příběhy těchto starých stromů, které jsou němými svědky minulosti.

Cílovou skupinou stromové stezky jsou především rodiny s dětmi, ale může sloužit i pedagogům pro zpestření výuky. Chceme, aby putování místní krajinou bylo atraktivnější, zábavnější, ale zároveň i naučné. V loňském roce jsme upořádali Benefiční pochod Stromovou stezkou na podporu proměny školní zahrady. Již druhým rokem se na podzim konalo uspávání broučků, stromových skřítků a víl a zavírání zahrady, v průběhu léta jsou pořádány zahradní slavnosti a hudební setkání.

V loňském roce 2023 byla na školní zahradě pod dcerou Zpívající lípy umístěna lavička jako součást první etapy proměny školní zahrady financované Nadací Proměny Karla Komárka, veřejnou sbírkou a také díky velké podpoře místní komunity. Lavička z chráněné dílny Tilia kromě odpočinku nabízí i možnost

CO SE MI OPRAVDU OSVĚDČILO V PŘÍRODNÍM ZAHRADNIČENÍ

- (Dlouho) pozoruj a (teprve pak) jednej – permakulturní princip č. 1, který se v přírodních zahradách opravdu vyplatí.
- Nechtěj vše hned a najednou, buduj svoji zahradu postupně, podle toho, jak na ni máš čas a jak to zvládáš a co opravdu využiješ – využívej malých a pomalých řešení.
- Nauč se spolupracovat s přírodou a nebojuj proti ní. Když poznáš, jak funguje zahrada jako ekosystém, můžeš si ušetřit spoustu práce.
- Jako první pěstuj půdu! Základem každé úspěšné zahrady je kvalitní, úrodná půda s dobrou fyzikální strukturou. Dobrou péčí ji dokážeme „vytvořit“ opravdu dostatek.
- Zkompostuj vše, co tvoje zahrada vyprodukuje, zachyť tolik dešťové vody, kolik je možné a zahradnič bez chemie.
- A nezapomeň si dát na zahradu lavičku nebo houpací síť! Užij si svou zahradu, ať stále jenom nepracuješ.

Petra Formánková

„Stromová stezka – se zakončením na školní zahradě ZŠ a MŠ Telecí – přibližuje nejen krásu starých stromů a krajiny, ale i historické souvislosti a propojenost lidských životů s příběhy těchto němých svědků minulosti.“

seznámit se s druhy stromů v okolí školy a poznávat stromy Vysočiny a možnost tvoření frotážů listů a siluet stromů. U lavičky návštěvníky přivítá víla Lipěnka se svojí lipovou písničkou. Lipěnka se stala i součástí názvu školky – MŠ Lipěnka. Zahrada je otevřena celoročně pro širokou veřejnost. Vše o Stromové stezce najdete na webových stránkách školy: <https://www.zsteleci.cz/stromova-stezka-zpivajici-lipy/>

Veronika Dvořáčková, MŠ Lipěnka, Telecí
Foto: archiv ZŠ a MŠ Telecí, Nadace Partnerství
a Pavla Hartmanová – Nadace KKFF

INSPIRACE

„Jsem tady a je to úžasné“

V církevní školce v Kutné Hoře se rozhodli proměnit svou zahradu. Jaké byly okolnosti a záměry?

Zahrada Církevní mateřské školy sv. Jakuba se nachází uprostřed historického města, v bezprostřední blízkosti kláštera sv. Voršily. Rozloha 1 939 m² je pojata jako přírodní zahrada se dvěma herními prvky a pískovištěm. Roste tu několik stromů, mnoho lískových a planých keřů. Užitková voda se čerpá z nádrže napájené ze studny kláštera. V roce 2021 dostala školka od zřizovatele k užívání dalších 500 m².

Ve školce se rozhodli pro oba pozemky vytvořit jednotnou koncepci zahrady, která by podporovala a rozvíjela kontakt dětí s přírodou a zároveň naplňovala principy pedagogiky Franze Ketty. Ty se dají jednoduše vyjádřit slovy: Jsem tady a je to úžasné. Vedou děti k pozornému zacházení se všemi projevy života v rostlinách, zvířatech a zejména v druhých lidech. Zahradu považovali za ideální přírodní prostor, který v dětech probouzí vnímavost k životu a podporuje jejich celistvý rozvoj. V rámci rozmanitých aktivit zde děti zažívají napětí i radost z nových objevů. Učí se, že zodpovědné chování k přírodě a k okolnímu světu je důležitou součástí lidské existence, stejně jako ohleduplné a šetrné nakládání s přírodními zdroji, o které se snaží v celé škole sv. Jakuba.

Zahradu školka využívá celoročně. Minimálně 2 hodiny denně bývají děti a učitelé venku i v chladných měsících, po zbytek roku ještě častěji. S dětmi experimentují a plánují mít na zahradě k dispozici různé nářadí a materiály, se kterými by se mohly děti učit pracovat. Zahradu školka využívá také pro společná setkání s rodiči. Uskutečnila se zde i společná akce s ostatními školami kutnohorského regionu – projekt Cesta chleba.

Záměrem proměny byla zahrada, kterou školka zvládne vlastními silami a prostředky udržovat. Kromě podmínek pro pracovní činnosti dětí by zde rádi vybudovali nádrž na dešťovou vodu, v části zahrady u frekventované silnice zasázeli zelený plot a také další ovocné stromy a keře. Už dříve školka spolupracovala s rodiči, jeden tatínek, zahradní architekt, například radil s výběrem rostlin a jak se o ně starat. Zahradník zřizovatele pomáhal keře přesazovat a udržovat. Rodiče zvali na brigády na zahradě nebo na třídní schůzky.

Školka usiluje o to, aby se zahrada stala místem pravidelného setkávání s rodiči a širší veřejností. Díky spolupráci s Místním akčním sdružením by se zahrada mohla stát inspirativním místem pro setkávání pedagogů z kutnohorského regionu, uvažuje se například o seminářích na téma environmentální výchovy. Pravidelně by se zde chtěli setkávat také skauti.

A jak záměr, ze kterého jsme volně citovali, dopadl? Podívejte se na následující dvoustranu. ●

Zdroj: www.cmsjakub.cz, upraveno [rřz]
Foto: Tereza Slowiková, archiv Nadace KKFF

Zahrada sv. Jakuba

Zahrada Církevní mateřské školky sv. Jakuba v Kutné Hoře zajímavým způsobem propojuje historii místa s dětskou hravostí.

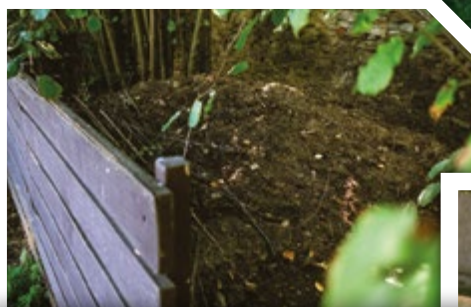
Nachází se v památkově cenném území, kde v dobách těžby stříbra stály hrnčířské dílny a kde později vznikl klášter voršilek s ovocným sadem. Spojitost církevní školky a bohaté historie inspirovala architektku Martinu Kodetovou k vytvoření unikátního konceptu, kterým je putování za svatým Jakubem.

Svatojakubská cesta není pouhou cestou v doslovném smyslu. Reprezentuje životní zkušenost. Architektka proto chtěla vytvořit prostor, v němž děti prožijí zkušenost poutníka procházejícího divokou přírodou a poznávajícího sama sebe a své kamarády. Prostředí mělo zároveň zachovat pietní duch místa a fungovat jako zdroj inspirace pro děti.

Martinu Kodetovou napadlo vytvořit na zahradě zastávky, které by nabízely prostor pro hru, tvoření i odpočinek a zároveň nesly symboliku poutní cesty. Takové místo představuje například domeček. Tento proměnlivý prostor slouží jako kutilská dílna, obchod i cukrárna, kde se spolu děti učí vyjednávat a spolupracovat. Jednu zónu tvoří třeba „divoká příroda“, kde se mohou děti při pohybu po prudkém svahu s lískovými keři náležitě vydovádět a zažít dobrodružství poutníka. Architektka zohlednila také přání dětí, které chtěly, aby zahrada byla rozkvetlá a plná různých skrýší. V zahradě nenajdete žádné „bombastické“ herní prvky, ale spíše různorodá prostředí, kde si každé dítě může najít ten svůj způsob hry a naplno zapojit svoji fantazii.

Za proměnou zahrady stojí mimo jiných také Nadace Karel Komárek Family Foundation, resp. její program Proměny zahrad. Prostor je nyní již kompletně přístupný pro děti, učitele, rodiče a celou komunitu, můžete tedy vyrazit na návštěvu.

*Adéla Tichá, Nadace KKFF
Foto: Tereza Slowiková, archiv
Nadace KKFF*

školní
zahrada

Na hromadě hlíny či písku se dá učit i mnoho dalších lekcí, třeba lesnická typologie.

PRVKY ZAHRADY

Hromada hlíny

Hromada hlíny, nepoužívaný záhon, nebo i pískoviště může posloužit jako dobrá výuková pomůcka – třeba při dějepisu.

Abychom si ukázali na hromadě hlíny historii krajiny, budeme potřebovat ještě další snadno dostupné pomůcky: drobné i větší kamínky, klacíky, olistěné větvičky, drobná prkénka nebo cihly.

Hlínu vytváříte podle skutečného reliéfu naší krajiny: v horách bude tvar krajiny vypadat jinak než v Polabí.

Společně s dětmi „zasázejte“ všude stromy (větvíčky z okolních dřevin), a ocitnete se tak ve svém regionu před příchodem člověka. Můžete ale stejně řešit třeba jen překotný vývoj krajiny ve 20. století.

Vedoucí aktivity pak pomalu vysvětluje, jak se krajina měnila. Děti krajinu upravují podle jeho vyprávění. Kácí lesy, budují první stezky (vysypané pískem), osady (budovy z kamínků), později hrady (větší kameny), krajinu odlesňují či zalesňují nebo proměňují dřevinnou skladbu.

Zaniklé osady vyhazují z hromady pryč, budují železnice (klacíky), zvětšují města, narovnávají řeky. Z cihel dělají moderní panelové zástavby, logistická a nákupní centra.

Když si potom zrekapitulujeme vývoj, zjistíme, že nejméně lesů bylo ve stře-dověku, že expanze sídel právě probíhá a že jediné, co zůstalo původní – přírodní (a někde ani to ne) –, je reliéf krajiny.

Hromadu hlíny je možné využít na oživení jakéhokoli dějepisného učiva, přičemž zobrazení jednotlivých věcí lze ponechat na fantazii žáků. Takovou živou hodinu dějepisu si určitě zapamatují. ●

*Zdroj: Martin Kříž – Historie krajiny na hromadě hlíny, z publikace kolektivu autorů Krajina nápadů, Chaloupky, Třebíč 2016, upraveno (ršž)
Foto: Martin Kříž*

PĚSTITELSTVÍ

Vrba nejen pro vodníka

Hlavaté vrby patří ke genu loci české krajiny, jak ho ve svých obrazech zachytil Josef Lada. Co takhle založit si na vlhčím místě školní zahrady hlavatici? Nebo rovnou celou vrbovnu...

Hlavaté vrby byly od pradávna běžnou součástí hospodaření v zemědělské krajině. Pasenému dobytku kromě stínu před letním sluncem poskytovaly také tzv. letninu, jednoleté větévky s listy k přikrmování, sušily se i na zimu.

Hlavaté vrby pro lidi i přírodu

V současnosti, v souvislosti s výzvami, jako jsou změny klimatu či energetická krize a návrat k lokálním zdrojům palivového dříví, dostává pěstování hlavatých vrb (nebo i jiných hlavatých stromů) nový význam. Založení vrbovny je rychlejší než nechat vyrůst les. V pravidelných intervalech na hlavu seřezávané vrby produkují palivové dříví mnohem dřív.

V Česku roste 21 druhů vrb. Ne všechny jsou vhodné pro energetické účely. Vrba bílá a vrba křehká jsou dostatečně produktivní a dobře snášejí pravidelný řez „na hlavu“, díky čemuž zabírají relativně málo prostoru. Dají se tak pěstovat i na malých a úzkých pozemcích. Ideální pozemek by měl být celoročně vlhký, protože pak je produkce

dřevní hmoty nejvyšší. Vrby ale dobře snášejí i zaplavení vodou (vrba bílá i dlouhodobě) nebo letní sucho. Můžete je pěstovat na pozemcích podél vodních toků, vodních příkopů nebo na okrajích vlhkých luk. Ze zdánlivě bezcenného podmačeného pozemku tak získáte užitek.

Hlavaté vrby přináší výhody i přírodě. Pravidelně seřezávané vrby se dožívají vyššího věku a díky puklinám, které se v nich řezáním časem vytvoří, jsou důležitým úkrytem pro ohrožené hmyz a ptáky. Takovou výhodu plantáže z rychle rostoucích dřevin nebo monokulturní lesy nabídnout neumí.

Množení a výsadba vrb

Velkou předností vrb je jejich velice snadné množení řízkováním v lednu až březnu. Můžete si sami nařezat asi 20–30 cm řízky z jednoletých prýtů nebo si je koupit od specializovaných firem. Protože řízky snadno zakořeňují, je koupě hotových sazenic zbytečně drahá.

Nejjednodušší je naplnit sadbovače nebo květináče hlínou odlehčenou přidáním písku a zapíchnout větvičku. Květináče dejte do větší nádoby a nechte stát ve vodě (cca 5–10 cm). Větvičky zakoření asi za měsíc. Poté je můžete pěstovat i bez vody, ale jistější je nechat po celý rok nízkou

Charakteristické hlavy vytváří vrby při pravidelném ořezu už v mládí.

Díky pravidelnému ořezávání mohou vrby dosáhnout vyššího věku a obrovských rozměrů, aniž by se rozlomily.

Vlevo řízky před výsadbou, vpravo zapíchnuté řízky v sadbovači.

Na blogu Živé půdy Živěna, který provozuje Nadace Partnerství, najdete u tohoto článku návod na péči o hlavaté vrby, fotomanuál k zapěstování hlavatých vrb a další odkazy.

hladinu vody (cca 1–5 cm), aby kořenový bal nikdy nepřeschnul. Když zabezpečíte vrbám dostatek vody, narostou do podzimu silné sazenice.

Nejvhodnější termín výsadby sazenic je podzim po opadu listů. Aby rychle rostly, potřebují dostatek vody, ale i světla. Vykopejte jamku, vložte sazenici i s kůlem a zasypte hlínou. Sazenici oploťte králíčím pletivem, které upevněte o kůl. Oplocení proti poškození zvěří odstraňte, až bude kmen dostatečně mohutný (cca po 5–10 letech).

Zapěstování hlavatých vrb

V dalších letech zapěstujte kmínek do výšky cca 2–3 m tak, že několikrát ročně vylamujte mladé, ještě tenké výhonky, které vyrůstají z kmínku. Koruna se pěstuje tak vysoko proto, aby obřezující výhony nebyly poškozovány zvířaty.

Vhodný termín, kdy začít s ořezem stromu na hlavu je, když doroste kmínek do průměru 5–10 cm. Další termín seřezávání na hlavu volte podle rychlosti růstu a požadovaného způsobu využití. Na výrodu pomlázky se hodí jednoleté výhody, proto se takové stromy řezou každý rok. Pro palivové dřevo se vrby řezou cca v 7–10letých intervalech (u mladších stromů méně často, u starších silnějších stromů je růst rychlejší, proto se obmění doba zkracuje). ●

Zdroj: Martin Smetana – Vrbovna.

Jak na vlastní palivové dříví i bez lesa?, www.ziva-puda.cz,

zkráceno a upraveno (rřz)

Další informace a literaturu najdete na stránkách projektu Živé břehy, www.zivebrehy.cz.

Foto: projekt Živé břehy, www.zivebrehy.cz, a Martin Smetana

METODIKA

Časová os

Příklad, ako skúsiť vonku dejepis (vlastivedu, občiansku náuku, slovenský – či český – jazyk).

Čas: 40 min.

Pomôcky: nastrihané papieriky s historickými udalosťami

Cieľ: Ako sa učiť roky zábavne, ak už musíme.

Úloha 1: Znázornite jedno-ducho s pomocou prírodnín na zemi časovú os od roku 1900. Prírodniny využite ako orientačné body pre jednotlivé desaťročia. Vzdialenosť jedného desaťročia musí byť minimálne 5 krokov.

Úloha 2: Účastníci sa rozdelia do dvoch skupín. Skupiny si vymyslia názov tímu (na tému historické stavby). Striedavo prichádzajú ku koordinátorovi, pri ktorom si žrebujú náhodnú historickú udalosť na papieriku. Účastník ju nahlas prečíta, a ak vie, kedy sa odohrala, postaví sa na časovú os na také miesto, ktoré zodpovedá roku danej udalosti. Rok oznámi všetkým hráčom. Pri správnej odpovedi získava skupina 1 bod, pri nesprávnej -1 bod. Skupina má k dispozícii 2 žolíkov – to znamená, že účastník, ktorý nevie, kedy sa daná udalosť odohrala, sa môže opýtať členov svojej skupiny, ktorí mu môžu poradiť. Skupina má rovnako k dispozícii možnosť 2 tipov – hráč, ktorý si nie je istý presným rokom, môže použiť tip v rozmedzí +/- 3 roky, to znamená, že ak sa trafi do tohto rozhrania, získava pre skupinu 1 bod. Ak sa netrafi, skupina má -1 bod. Poslednou možnosťou je, že sa skupina vzdá ťahu – vtedy získava

DĚJEPIS V ZAHRADĚ

Další tipy, jak pedagogicky pojmout historii v zahradě, najdete například v publikaci Zahrada, která učí [Archeologický výzkum, Experimentální archeologie] a na webu Učíme se venku [Oživlá historie].

va 0 bodov a možnosť správne určiť rok udalosti získava súper. Vtedy určuje rok celá skupina. Za správnou odpoveď získava 1 bod, za nesprávnú -2 body.

Úloha 3: Hodnotenie a predmetové využitie

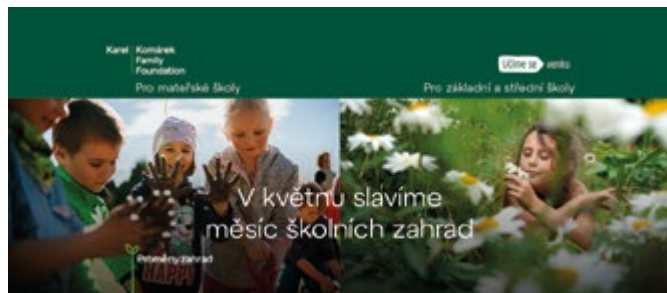
Prepojenie s akými predmetmi ste v aktivite pozorovali? Dala by sa využiť i na iných predmetoch? Je možné upraviť časovú os na širšie/užšie obdobie?

Ako by ste znázornili dlhšie časové úseky? Napr. obdobie II. svetovej vojny alebo členstvo Slovenska v Európskej únii. [napr. natiiahnutím špagátu medzi dvoma účastníkmi stojacimi na časovej osi] ●

František Cimerman, CEEV Živica

Foto: archív CEEV Živica

1.	1903	Bratia Wrightovci skonštruovali prvé lietadlo.
2.	1911	Amundsen dosiahol Južný pól.
3.	1918	Rozpad Rakúsko-Uhorska
4.	1920	Ženy v Československu získavajú volebné právo.
5.	1929	Krach na newyorskej burze – začiatok hospodárskej krízy
6.	1939	Začiatok II. svetovej vojny
7.	1945	Vznik OSN
8.	1949	Vydanie knihy 1984 od Georga Orwella
9.	1953	Objavenie štruktúry DNA
10.	1957	Lajka – prvý pes vo vesmíre
11.	1961	Stavba berlínskeho múru
12.	1968	Príchod vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR
13.	1974	Ernő Rubik vymyslel Rubikovu kocku.
14.	1981	Firma IBM uviedla na trh prvý osobný počítač.
15.	1986	Výbuch jadrovej elektrárne v Černobyle
16.	1989	Nežná revolúcia
17.	1997	V Londýne vyšiel román Harry Potter a Kameň mudrcov.
18.	2002	Slovensko sa stalo prvýkrát majstrom sveta v ľadovom hokeji.
19.	2009	Slovensko prijalo euro.
20.	2021	Rover Perseverance pristál na Marse.

MĚSÍC ŠKOLNÍCH ZAHRAD

Probíhá **Měsíc školních zahrad – mezinárodní oslava venkovní pedagogiky**. Rádi bychom vám letos s Nadací Proměny pomohli prodloužit pobyt dětí venku o co největší množství času. Připravili jsme proto společně s mateřskými školami 13 aktivit ozkoušených v praxi, které vás inspirují k tvoření, hraní a zkoumání v zahradě. Zkuste udělat každý týden jeden krůček navíc. Přidat pár minut do svého běžného venkovního režimu. Prozkoumejte zahradu zase trochu jinak, třeba i v chladnějším či deštivějším počasí. Třeba nakonec zjistíte, že být s dětmi venku celé dopoledne je úžasný zážitek, který obohatí nejen děti, ale i vás.

www.mesicskolnichzahrad.cz

VÍKEND OTEVŘENÝCH ZAHRAD 2024

Letos proběhne **Víkend otevřených zahrad 8.–9. června**. Svátek otevírání běžně nepřístupných zahrad veřejnosti vznikl v roce 1998 ve Velké Británii. Cílem bylo poskytnout veřejnosti příležitost navštívit jinak uzavřené zahrady a dvorky Londýna. Nápad se shledal s nadšením a stal se postupně tradičním po celé Evropě. V České republice se v roce 2010 pod záštitou Národního památkového ústavu poprvé otevřely tři zahrady a jejich počet postupně vzrůstal. Loni se u nás zúčastnilo už přes 250 zahrad. Do projektu se zapojují i běžně navštěvovaná místa, ovšem s doplňkovým programem. Obvyklá forma je komentovaná prohlídka

o historii, současném stavu i budoucích záměrech v zahradě či parku, doplněná dalším programem. V akci jsou vítány všechny zahrady a parky v České republice, veřejné i soukromé, které mohou nabídnout něco zajímavého, např. historický význam, ekologický přístup, nevšední design, dendrologickou sbírku či zajímavý příběh. Mohou se zapojit i ovocné sady, náměstí, historické hřbitovy, kláštery, arboreta či botanické zahrady. V posledních letech se do akce zapojuje také čím dál více školních zahrad, zahrad středisek ekologické výchovy a přírodních zahrad.

www.vikendotevrenychzahrad.cz

PLEVELE A BYLINKY NA ZAHRADE

Seminář **Byliny a plevely** pořádá **10. 6. 2024** od 10 do 17 hodin Středisko ekologické výchovy **SEVER Hradec Králové**. Cílovou skupinou jsou 1. a 2. stupeň ZŠ a SŠ. První část (10–13 h) bude metodická, zaměřená na aktivity, které je možné dělat s žáky na téma bylinky a plevely, druhá část praktická (14–17 h) bude i pro veřejnost – sběr plevelů a bylinek v terénu školní zahrady a okolí a vyrábění pokrmů a nápojů z nich.

www.sever.ekologickavychova.cz

PŘÍRODNÍ ZAHRADA – PŘÍRODA POD NAŠIMI OKNY

Do osvětové kampaně **Přírodní zahrada – příroda pod našimi okny** se každoročně zapojuje více než 30 organizací a škol, pro které je péče o ptactvo, osvěta a vzdělávání důležitou součástí jejich činnosti. Podporuje témata: ptáci, přírodní zahrada, stromy, fairtrade a regionální produk-

PŘIPOJUJEME SE KE KAMPANI
**PŘÍRODNÍ ZAHRADA – PŘÍRODA
POD NAŠIMI OKNY.**
1. KVĚTNA – 15. ČERVNA 2024.
PROTOŽE NÁM ZÁLEŽÍ NA PŘÍRODĚ.

ty. Patří k ní sdílení informací a námětů, pestrá paleta akcí (např. soutěž, soutěžní výzva, výstava, přednáška, beseda, promítání tematických filmů, výukový program či projektový den ve škole, seminář, workshop, exkurze, vycházka, slavnost), zveřejnění kalendáře akcí, k dispozici jsou osvětové a didaktické materiály, metodické listy či pomůcky. Garantem kampaně je Přírodovědné centrum Trnka – DDM Šikula Uherské Hradiště, koordinátorem Liska, z. s.

<https://www.facebook.com/prirodnizahrada>

<http://www.liska-evvo.cz/doc/osvetove-kampane>

ZAHRADA ZŠ VALAŠSKÁ POLANKA

Učíme se a objevujeme s dětmi venku: 11. 6. 2024, zahrada ZŠ **Valašská Polanka**. Jak na venkovní činnosti s dětmi – praktické ukázky aktivit a výukových materiálů. Kde se inspirovat, výměna zkušeností, jak to děláme u nás. Doporučeno pedagogům MŠ, ŠD, volnočasových aktivit. Lektorka: Iva Koutná, Liska, z. s.

www.zsvalpolanka.cz

HURÁ Z LAVIC

21.–23. 8. 2024, Pobytové ekocentrum **Chaloupky Kněžice: Jak využít ke vzdělávání prostor města?** Vyzkoušíme si, že i prostor lidských sídel přináší mnoho zajímavých možností, jak se učit venku, mezioborově, v kontextu. Seminář využijí nejen učitelé dějepisu, občanky, češtiny, přírodopisu a fyziky, ale každý, kdo pracuje s dětmi od 5. třídy ZŠ po SŠ. Podrobnosti a přihlašování:

<https://www.chaloupky.cz/hura-z-lavic-2024/>

TIP NA VÝLET DO RAKOUSKA: NIEDERSULZ

Muzeum vesnice oblasti Weinviertel v Niedersulzu je největším muzeem v přírodě v Dolním Rakousku. Vystavuje a dokumentuje každodenní život typické vesnice z konce 19. a počátku 20. století. Kromě bezmála 80 historických budov a zařízení interiérů je Niedersulz proslulý pestrobarevnými vesnickými zahradami a zemědělskými plochami. V Muzeu vesnice najdete téměř 400 starých odrůd ovocných stromů, obhospodařované louky, historické odrůdy révy, dýňová pole, bylinkové a zeleninové zahrady. Původní plodiny a místní květiny se pěstují v souladu s ekologickými zásadami.

www.museumsdorf.at/cs

Foto: Iveta Machátová

školní
zahrada

Jako přílohu časopisu *Bedrník* vydávají Chaloupky, o. p. s., ve spolupráci s partnery: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, Přírodní zahrada, z. s., Pavučina, z. s., a Nadace Proměny Karla Komárka.
Redakční rada: Ivana Poláčková, Martin Kríž, Dana Křivánková, Iveta Machátová
Šéfredaktorka: Hana Kolářová | **Kresby:** Klára Krížová
Korektury: Kateřina Straková | **Grafická úprava:** Petr Kutáček
Tisk: Apis Press, s.r.o. | **Elektronická verze:** www.skolni-zahrada.cz
FB: www.facebook.com/groups/skolni.zahrada

ŠKOLNÍ ZAHRADA | 2/2024
ČASOPIS PRO ZAHRADNÍ PEDAGOGIKU

www.skolni-zahrada.cz

Tento projekt je spolufinancován Státním fondem životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. www.mzp.cz, www.sfpz.cz

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY